Vooruitblik op nieuwe wetgeving rond schuldhulpverlening

In de schuld, uit de schuld

Zes maanden nadat de overheid de eerste maatregelen ter bestrijding van het coronavirus bekend maakte, zijn de vooruitzichten over de gevolgen van deze mondiale crisis somber. De verwachting is dat het aantal werklozen stijgt – het Centraal Plan Bureau verwacht een verdubbeling –, er moet veel geld geïnvesteerd worden in om- en bijscholing van onder meer horecapersoneel en mensen die werkzaam zijn in cultuursector. En ook wordt verwacht dat het aantal mensen dat met schulden kampt, gaat toenemen. Welke regelingen zijn er voor mensen met schulden? En hoe zal de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening uitpakken?

Er is al lange tijd veel kritiek op de wijze waarop mensen met schulden geholpen worden. De Nationale Ombudsman heeft in de afgelopen jaren verschillende onderzoeken gedaan naar de werking van het stelsel van schuldhulpverlening (zie bronnen). Vanaf 1 januari 2021 treden er wijzigingen van de bestaande wetgeving in werking. Met name voor wat betreft de toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening. Lost deze nieuwe wetgeving de knelpunten voldoende op? Het antwoord op deze vraag is juist nu van groot belang voor een groeiende groep burgers die te maken heeft met problematische schulden.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

In Nederland kennen we drie soorten van schuldhulp. In de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is geregeld dat gemeenten verplicht zijn om schuldhulpverlening te bieden. Burgers kunnen hiervoor een aanvraag doen bij hun gemeente of bij een samenwerkingsverband met andere gemeenten. De hulp die de gemeente dan biedt is divers. Dit kan bestaan uit een vorm van budget-

beheer, waarbij de gemeente het beheer over de inkomsten en uitgaven overneemt. Ook wordt vaak geprobeerd om in een zogenaamd minnelijk traject tot een regeling met de schuldeisers te komen. Hier vloeit een schuldregeling uit voort waarbij een deel van de restschuld wordt kwijtgescholden. Zo'n schuldregeling kent twee vormen: een schuldbemiddeling of een saneringskrediet. Bij een schuldbemiddeling is de medewerking van alle schuldeisers noodzakelijk. Zij moeten allemaal instemmen met de regeling. Bij een saneringskrediet koopt de gemeente de schuld af met een krediet en betaalt de schuldenaar in 36 maanden dit krediet af. Bij beide vormen is de schuldenaar in principe na drie jaren schuldevrij.

Wet schuldsanering natuurlijke personen

Als het niet is gelukt om een (minnelijke) schuldregeling tot stand te brengen, bestaat de mogelijkheid om door de rechtbank toegelaten te worden tot de wettelijke schuldsanering. De rechtbank legt in dat geval dwingend een saneringsregeling op aan alle schuldeisers. De looptijd van dit traject is in de meeste gevallen drie jaar en in bijzondere gevallen vijf jaar. Indien de schuldenaar zich tijdens

Door **Annemarie Meijers**

>>

deze looptijd aan alle voorwaarden houdt, is hij na ommekomst van deze termijn schuldenvrij. Zowel voor de toelating tot de Wsnp als gedurende het traject gelden veel verplichtingen voor de schuldenaar. Zo moet de schuldenaar zich zichtbaar inspannen om de schulden zoveel mogelijk af te lossen hetgeen inhoudt dat hij bijvoorbeeld 36 uur per week moet werken of moet aantonen dat hij zich inspant om een baan van 36 uur per week te krijgen.

Schuldenbewind via de kantonrechter

De laatste soort schuldhulpverlening bestaat uit een schuldenbewind dat door de kantonrechter wordt uitgesproken. In dit geval wordt een bewindvoerder benoemd die tot taak heeft om de financiële situatie te stabiliseren. De bewindvoerder probeert tot een regeling met de schuldeiser te komen, draagt er zorg voor dat de vaste lasten worden betaald en keert een bedrag voor leefgeld uit. De bewindvoerder legt over zijn handelen verantwoording af aan de kantonrechter. De bewindvoerder kan de schuldenaar ook doorgeleiden naar de gemeentelijke schuldhulpverlening of een aanvraag doen voor toelating tot de Wsnp. Deze vorm van schuldhulpverlening is de afgelopen vijf jaren toegenomen.

Knelpunten

Een van de grootste problemen van de schuldhulpverlening is dat een burger vaak lang rondloopt met toenemende betalingsachterstanden voordat hulp wordt gezocht. In de praktijk blijkt dat er vaak al zo'n 4 à 5 jaar sprake is van schulden voordat schuldenaren hier ondersteuning bij zoeken. Ook nemen de verschillende trajecten om tot een regeling toegelaten te worden veel tijd in beslag. Dit wordt onder meer veroorzaakt door schuldeisers die hun medewerking aan een minnelijke regeling lange tijd weigeren. Als de stap naar hulpverlening is gezet, kost het vervolgens veel tijd om overzicht te krijgen van de schulden en orde te scheppen in de administra-

tie van schuldenaren. Het verstrijken van de tijd leidt voor de schuldenaar vaak tot een ongewenste toename van de schuld. Dit wordt veroorzaakt door oplopende kosten van de invordering en doordat op enig moment de schuld niet meer wordt afgelost omdat de maximale terugbetaling wordt besteed aan de betaling van de rente. Hierdoor ontstaat een situatie waarbij er voor een schuldenaar nog nauwelijks uitzicht is op een aflossing van de schulden.

Actieplan

Al in 2018 heeft de overheid het *Actieplan brede schuldenaanpak* gelanceerd om de hulpverlening aan mensen met problematische schulden te verbeteren. In dit actieplan werd een aantal maatregelen getroffen. Het eerste doel was om het ontstaan van problematische schulden te voorkomen door in te zetten op preventie en vroege signalering van schulden. Een meer integrale aanpak met aandacht voor de problemen die mensen met schulden op andere leefgebieden hebben, zou ertoe moeten leiden dat schuldenaren beter werden ondersteund. Tot slot heeft het actieplan de bedoeling om de incassopraktijk zorgvuldiger te maken waardoor het bestaansminimum voor schuldenaren beter wordt beschermd.

Nieuwe wet

Per 1 januari 2021 treedt de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldsanering in werking. De belangrijkste wijziging voorziet in een betere uitwisseling van persoonsgegevens van schuldenaren. Gemeenten kunnen via overeenkomsten met ketenpartners veel meer doen om mensen met schulden snel in beeld te krijgen. Ook worden zij verplicht om ketenpartners als voedselbanken, zorgcoöperaties en kerken beter te betrekken bij de vroegsignalering. Een andere belangrijke wijziging is dat de gemeentelijke schuldhulpverlening ook toegankelijk wordt voor zelfstandigen die in de problemen zitten. Met het oog op de gevolgen van de coronacrisis is dit een belangrijke wijziging.

Kritische noten

Vanuit de NVVK (de branchevereniging voor schuldhulpverlening, sociaal bankieren en bewindvoering) en Divosa (de vereniging van gemeentelijke directeuren in het sociaal domein) komt kritiek. Deze organisaties hebben het standpunt ingenomen dat de wetswijziging niet effectief uitvoerbaar is. Zij maken zich zorgen omdat er voor de inrichting van de wijzigingen bij gemeenten nauwelijks middelen beschikbaar zijn. Een andere zorg is dat een gemeente bij elk signaal van een problematische schuld moet beoordelen welke vorm van communicatie het meest geschikt is. De zorg bestaat dat gemeenten veelal zullen kiezen voor het sturen van een brief om contact te leggen met een schuldenaar. En daarin schuilt een probleem: brieven worden nu juist vaak niet geopend door mensen die met problematische schulden te maken hebben.

Veel zal dus afhangen van een op maat gesneden reactie van de gemeente op een eerste signaal van betalingsproblemen. Alleen dan kan het groeiende aantal mensen met problematische schulden worden teruggedrongen. ●

Annemarie Meijers is jurist bij jeugdbescherming Gelderland en eigenaar van terecht.eu

Bronnen

- Nationale Ombudsman (2016). *Burgerperspectief op schuldhulpverlening. Een onderzoek naar de ervaringen van burgers met gemeentelijke schuldhulpverlening*. Rapport 2016/050.
- Nationale Ombudsman (2108). *Een open deur? Een onderzoek naar de toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening*. Rapport 2018/010.
- Nationale Ombudsman (2018). *Een open deur? Het vervolg. Onderzoek naar de toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening onder 251 Nederlandse gemeenten*. Rapport 2018/070.
- Nationale Ombudsman (2020). *Hinderisbaan zonder finish. Een onderzoek naar knelpunten in de toegang tot de Wet schuldsanering natuurlijke personen*. Rapport 2020/010.